

Sitra

14.2.2024

LAUSUNTO JULKISUUSLAIN AJANTASAISTAMISTA KOSKEVAN TYÖRYHMÄN MIETINNÖSTÄ**Yleistä**

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitrasta annetun lain 19§:ssä todetaan, että rahaston toimintaan sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään. Sitra ehdottaa hallituksen esityksen perusteluosioon lisättäväksi maininnan siitä, että Sitra rinnastuu julkisuuslain 4§:ssä mainittuihin itsenäisiin julkisoikeudellisiin laitoksiin ja sen toimintaan sovelletaan julkisuuslakia. Tällä selkiytettäisiin Sitran asemaa lain soveltamisalan piirissä.

Eriyiset kommentit

Salassapidon osalta esityksessä on kiinnitetty huomiota salassapidon riittävyyteen ja kattavuuteen lain soveltamisalan piiriin ehdotettujen uusien toimijoiden näkökulmasta. Tässä yhteydessä on hyvä tuoda esille voimassa olevan lain haasteet esim. henkilötunnuksen osalta. Henkilötunnus ei ole julkisuuslain mukaan salassa pidettävää tietoa ja sen päätyminen julkisuuteen voi olla omiaan aiheuttamaan vahinkoa. Yhteiskunnan digitalisoituminen on helpottanut väärinkäytösten mahdollisuutta ja henkilötunnuksen julkisuus on yksi riskitekijä. Esitetään harkittavaksi, että henkilötunnus säädettäisiin julkisuuslaissa salassa pidettäväksi.

Julkisuuslain ja yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamista henkilötietoja sisältävien asiakirjojen luovuttamisen osalta tulisi tarkentaa henkilötietojen väärinkäytön ehkäisemiseksi. Tietoja luovuttavalle tulisi laissa asettaa selonottovelvoitetta koskevissa tilanteissa myös informointivelvoite tietojen lainmukaisesta käytöstä. Informointivelvoite olisi osa luovutusta. Näin voitaisiin pyrkiä ehkäisemään esimerkiksi verkossa mahdollisesti tapahtuvaa oikeudetonta henkilötietojen julkaisemista.

Työryhmän ehdotuksen mukaan viranomaisen on edistettävä toimintansa avoimuutta ja tässä tarkoituksessa tuotettava riittävästi tietoja palveluistaan, valmistelussa olevista asioista ja niitä koskevista suunnitelmista, asioiden käsittelystä, tehdyistä päätöksistä ja päätösten vaikutuksista sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa. Viranomaisten viestinnän on oltava aktiivista ja kansalaisten on voitava tietojen pohjalta vaikuttaa valmisteilla oleviin asioihin sekä valvoa omia etujaan ja oikeuksiaan. On tärkeää varmistaa, että julkisuuslain nämä kohdat toteutuvat hyvin käytännössä ja digitaalisia työvälineitä käytetään tässä apuna.

Kansalaisten tiedonsaannin ja osallisuuden parantamiseksi julkisen hallinnon tulee kehittää tiedonsaannin ja kansalaisosallistumisen palvelujaan. Digitaalisuus on ratkaisevan tärkeä tiedonsaannin saavutettavuuden, kattavuuden ja helppouden kannalta. Digitaalinen hallinto mahdollistaa myös laajemman, nopeamman ja sujuvamman kansalaisosallisuuden. On tärkeää mahdollistaa datan avoimuus sekä tiedon liikkuvuus ja yhdistettävyyt eri järjestelmien välillä. Avointa dataa tulisi julkisuuslain mukaisesti olla kaikki tieto, mikä ei nimenomaan ole salassa pidettävää. On otettava huomioon myös se, että Julkisen hallinnon tiedon avoin ja helppo saatavuus sekä hyvät digitaaliset tiedonjako- ja osallistumispalvelut ovat omiaan luomaan uutta demokratiaa kehittävää kansalaisaktiivisuutta.

Huomioitavaksi jatkovalmistelua varten**Oma-aloitteiset tietojen luovutukset**

Tietojen luovuttaminen perustuu mietinnön mukaan edelleen pääosin pyyntö-harkinta-luovutus -malliin. Kuitenkin viranomaisilla on tarpeita oma-aloitteiseen tietojen julkaisemiseen tietoverkossa yleisölle (22.2 §) ja

oikeuksia ja velvollisuuksia myös salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen muille viranomaisille (32-34 §§:t). Sitra esittää käsiteltävänä olevan julkisuuslain uudistuksen yhteydessä selvitettäväksi mahdollisuutta, että säännökset tällaisesta oma-aloitteisesta luovuttamisesta koottaisiin yhteen pykälään tai tarvittaessa kysymykseen tuleviin erityislakeihin. Ehdottamamme malli voisi selkeyttää ja yhtenäistää oikeustilaa, toteuttaa avoimuutta ja viranomaisten välisen tiedonvaihdon sujuvuutta sekä huomioida riittävästi yksityiselämän ja henkilötietojen suojan.

Datan siirrettävyys

Sitra esittää, että selvitettäisiin mahdollisuus ulottaa nyt yleisen tietosuojasetuksen (GDPR) 20 artiklan mukainen oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen koskemaan myös viranomaisia ja niiden hallussa olevia tietoja samalla. Näin pystyttäisiin vahvistamaan henkilöiden Perustuslain turvaamaa itsemääräämisoikeutta ja mm. sujuvoittamaan henkilöille tuotettavia yksityisen ja julkisen sektorin tuottamia palveluita.

Suhde uuteen EU-regulaatioon

Lausuttavana olevassa mietinnössä ei juurikaan ole huomioitu EU:n laajan datasäätelyn mahdollisia vaikutuksia. Tällaisia myös julkisuuslainsäädännön kannalta merkittäviä seikkoja ovat esim. datan välittäjien rooli, datan hallintamallin merkitys, pilvipalveluiden asema ja niihin liittyvät oikeudet, viranomaistoimintojen järjestäminen, datan siirrettävyyden laajeneminen jne.

Teknologian vaikutukset

Olisi toivottavaa, että mietinnön jatkovalmistelun yhteydessä kiinnitettäisiin syvemmin huomiota myös teknologian vaikutuksiin viranomaisten suorittaman datan käsittelyn yhteydessä. Asiakirjan käsitteestä ollaan siirtymässä tiedon käsitteeseen perustuvaan sääntelyyn, mutta yhä useammin asiaan liittyvät myös algoritmit ja tekoäly sekä niiden käyttö viranomaistoiminnassa.

Helsingissä 14.2.2024

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto

Veera Heinonen

Johtaja, Demokratia ja osallisuus

Kristo Lehtonen

Johtaja, Reilu datatalous

Ruija Rantala-Saajo
va.Lakiasiainjohtaja

Vahvistus

Tapahtuma 09222115557510508839

Dokumentti

Sitra_lausunto_julkisuuslaki

Päädokumentti

2 sivua

Aloitettu henkilön Mari Nyssölä-Kiisla (MN) toimesta

kello 2024-02-12 14:54:09 CET (+0100)

Viimeistelty kello 2024-02-14 10:40:27 CET (+0100)

Aloittava osapuoli

Mari Nyssölä-Kiisla (MN)

Sitra

Yrityksen rek. nro. 0202132-3

mari.nyssola-kiisla@sitra.fi

+3580503738603

Allekirjoittajat

Veera Heinonen (VH)

Sitra

veera.heinonen@sitra.fi

Allekirjoitettu 2024-02-12 20:12:22 CET (+0100)

Kristo Lehtonen (KL)

Sitra

kristo.lehtonen@sitra.fi

Allekirjoitettu 2024-02-14 10:40:27 CET (+0100)

Ruija Rantala-Saajo (RR)

Sitra

ruija.rantala-saajo@sitra.fi

Allekirjoitettu 2024-02-12 14:58:09 CET (+0100)

Scrive on tehnyt tämän vahvistuksen. Kursivoidut tiedot on turvallisesti vahvistettu Scriven toimesta. Jos haluat saada lisätietoja tästä dokumentista, tutustu piilotettuihin liitteisiin. Käytä tähän tarkoitukseen PDF-lukijaa, joka voi näyttää piilotetut liitteet, esim. Adobe Readeria. Ole hyvä ja ota huomioon, että jos dokumentti on tulostettu, tällaisen tulostetun kopion alkuperää ei voida vahvistaa ja tällaisesta kopiosta puuttuu lisäksi kaikkien piilotettujen liitteiden tarjoama sisältö. Digitaalinen allekirjoitus takaa sen, että dokumentti voidaan todistaa aidoksi matemaattisesti ja ilman Scrive-palvelua. Scrive tarjoaa myös mahdollisuuden dokumentin alkuperän automaattiseen vahvistamiseen: <https://scrive.com/verify>

